

**higher education
& training**

Department:
Higher Education and Training
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIENRIGLYN

NASIONALE SERTIFIKAAT ARBEIDSVERHOUDINGE N5

28 NOVEMBER 2018

Hierdie nasienriglyn bestaan uit 9 bladsye.

AFDELING A**VRAAG 1**

1.1	Waar
1.2	Waar
1.3	Waar
1.4	Waar
1.5	Onwaar
1.6	Waar
1.7	Waar
1.8	Waar
1.9	Onwaar
1.10	Waar
1.11	Waar
1.12	Onwaar
1.13	Waar
1.14	Onwaar
1.15	Onwaar
1.16	Waar
1.17	Waar
1.18	Onwaar
1.19	Waar
1.20	Onwaar

(10 × 2) **[20]****VRAAG 2**

2.1	J
2.2	H
2.3	B
2.4	F
2.5	I
2.6	G
2.7	D
2.8	E
2.9	A
2.10	C

(10 × 1) **[10]**

VRAAG 3

- 3.1 D
- 3.2 C
- 3.3 B
- 3.4 B
- 3.5 A
- 3.6 D
- 3.7 B
- 3.8 A
- 3.9 C
- 3.10 B

(10 × 1) [10]

TOTAAL AFDELING A: 40**AFDELING B****VRAAG 4**

- 4.1 4.1.1 Gesinsverantwoordelikhedsverlof
- Die werknemer werk vir minstens vier dae per week.
 - Hy/Sy is reeds langer as vier maande in diens.
 - Verlof word toegestaan wanneer die werknemer se kind gebore word, 'n nabye gesinslid (byvoorbeeld kind, gade en ouers) sterf, en so meer.
 - Verlof word toegestaan wanneer die werknemer se kind siek is.

Kraamverlof

- 'n Swanger vrou is geregtig op vier maande se onbetaalde kraamverlof.
- Kraamverlof kan tot vier weke voor die verwagte geboortedatum begin.
- Kraamverlof kan ook andersins toegestaan word op grond van die werknemer se gesondheid.

Siekteverlof

- Die werknemer is geregtig op ses weke betaalde verlof vir elke 36 maande se ononderbroke diens.
- Dit verwys na 'n driejaarsiklus.
- Gedurende die eerste ses maande diens is 'n werknemer geregtig op slegs een dag betaalde siekteverlof vir elke 26 dae wat hy/sy gewerk het.
- Indien die werknemer vir twee dae of minder siek is, word 'n mediese sertifikaat nie vereis nie.

Jaarlikse verlof

- Werknemers is geregtig op drie weke (21 aaneenlopende dae) se volle betaalde verlof ná elke 12 maande se ononderbroke diens.
- Dit word bereken as 1 dag se verlof vir elke 17 dae se werk.
- Die werknemer mag nie 'n werknemer betaal in plaas daarvan om jaarlikse verlof toe te staan nie. Hy of sy moet verlof neem.
- Die werknemer mag nie verlof neem gedurende die maand waarin hy/sy ophou werk (kennisgewing van diensbeëindiging) nie.

(4 × 3) (12)

- 4.1.2
- Werknemer se naam en beroep
 - Tyd gewerk
 - Vergoeding betaal
 - Geboortedatum indien onder 18 jaar oud

(4)

- 4.2
- 4.2.1
- Per week – nie meer as 45 uur (maksimum) nie
 - Daaglikse ure – as werknemers 5 dae of minder in enige week werk – 9 uur per dag
 - As werknemers 6 dae per week werk – 8 uur per dag.

(3)

- 4.2.2
- Mag slegs per ooreenkoms gewerk word.
 - 'n Werknemer mag nie meer as 12 uur per dag werk nie.
 - (Dit beteken dus dat 'n werknemer nie meer as 3 uur oortyd per dag mag werk nie.)
 - Oortyd mag nie meer as 10 uur per week wees nie.
 - Tensy dit by wyse van kollektiewe ooreenkoms ooreengekom is.
 - Die maksimum is dan 15 uur per week, maar nie vir meer as 2 maande per jaar nie.
 - Terugbetaling vir oortyd: 1,5 keer die werknemer se normale loon, of 'n tydperk van betaalde vrye tyd gelykstaande aan die waarde van die oortydbetaling, indien daarop ooreengekom.

(Enige 5 × 1) (5)

- 4.2.3
- Werknemers moet nou en dan op 'n Sondag werk.
 - Hulle moet dubbele betaling ontvang.
 - Indien werknemers normaalweg op Sondag werk, moet hulle 1,5 keer hul normale betaling ontvang.
 - Indien ooreengekom, kan die werknemer vergoeding ontvang by wyse van betaalde vrye tyd.

(4)

- 4.2.4
- Die werknemer moet 'n etenspouse van minstens 60 minute (1 uur) ná 5 ure werk hê.
 - Dit kan per ooreenkoms tot 30 minute verminder word.
 - As die werknemer minder as 6 uur per dag werk, kan die etenspouse weggelaat word.

(Enige 2 × 2) (4)

- 4.2.5
- Die mediese beroep het 'n tekort aan dokters in Suid-Afrika, wat daartoe lei dat hulle langer ure werk om pasiënte te help.
 - Die staat versuim om kennis te neem van die gevolge wat verband hou met mediese dokters wat oortyd werk.
 - Hulle kan nie beseerdes en siekes verlaat as daar niemand is wat hulle kan versorg nie.
 - Daar is 'n gebrek aan dokters in ons land, aangesien baie oorsee gaan.
 - Die argument bestaan dat jy die mediese beroep kies omdat jy andere wil dien.
- (5)
- 4.2.6
- Nee, dit is hul loopbaan en die beste manier is om te dien.
 - Hulle kan met die departement onderhandel.
 - Toesighouers kan toepaslike werksure of skofte reël of skeduleer.
- (Enige ander toepaslike antwoord 3 × 1) (3)
- [40]**

VRAAG 5

- 5.1
- Die staat is 'n beleidsuitvoerder.
 - Die regering maak die beleid.
- (2 × 2) (4)
- 5.2
- Voor 1979 is swart mense van die stelsel van kollektiewe bedinging uitgesluit.
 - Sedert 1979 tot vandag geniet alle werknemers die vryheid van kollektiewe bedinging.
 - Die staatstelsel bly egter vrywillig.
 - Die staat beskerm die basiese belange van albei partye.
 - Die staat skep meganismes om geskille te besleg.
 - Werknemers kies of verkies erkenning op organisasievlak.
 - Die gevolg is 'n tweeledige kollektiewebedinging-stelsel.
- (Enige 6 × 2) (12)
- 5.3
- Om in die basiese behoeftes van die gemeenskap (HOP) te voorsien en heropbou en ontwikkeling te verseker.
 - Om die ekonomie te ontwikkel
 - Om demokrasie in die werksplek te bevorder
 - Om maatskaplike ongelykheid teen te staan
 - Om werkers se bevoegdheid of vaardighede te ontwikkel
- (5 × 2) (10)
- 5.4
- Iemand wat effektief kan kommunikeer
 - Is in staat om objektiewe oordeel te vel
 - Is in staat om vinnig besluite te neem
 - Toegewyd, pligsgetrou, regverdig
 - Ingelig oor sake wat vakbonde, werknemers en bestuur raak
 - Moet vertrouwe en respek van bestuur, vakbond en werknemers hê.
- (7 × 2) (14)
- [40]**

VRAAG 6

- 6.1
- Griewe-prosedure
 - Dissiplinêre prosedure
 - Uitdiensstellingsprosedure
 - Geskilprosedure
 - Appèlprosedure
- (5)
- 6.2
- Produkmark – produksieproses, masjiene, arbeid, verspreiding, mededinging en advertensies.
 - Geldmark – beskikbaarheid van geld, rentekoerse, internetbetaling.
 - Arbeidsmark – beskikbaarheid van geskoolde arbeid, bereidwilligheid om produktief te wees, kennis van besigheid, mededinging van ander lande.
 - Kapitaalproduktiwiteit – beskikbaarheid van masjiene, koste van masjiene, infrastruktuur van die land.
 - Tegnologiese veranderinge – beskikbaarheid van tegnologie om die werk te doen, doeltreffendheid van die tegnologie, hoe vinnig nuwe tegnologie beskikbaar raak.
- (5 × 3) (15)
- 6.3
- Verwys na ooreenkomste oor prosedures wat gevolg moet word:
- Vakbonderkenning-ooreenkomste kan ook gesluit word.
 - Onopgeloste konflik kan lei tot 'n verbreking van verhoudings, wat die ontslag van werkers en 'n verlies van produksie tot gevolg kan hê.
 - Dit sluit in reëls vir dissiplinêre, griewe-, uitdiensstelling- en ontslag-prosedures.
 - Dit fokus gewoonlik op ekonomiese aspekte.
- (Enige 2 × 2)
- Substantiewe ooreenkomste
- Verwys na die brood-en-botter-kwessie.
 - Sluit in ooreenkoms rakende werksomstandighede (diensvoorwaardes) lone en byvoordele.
 - Dit word normaalweg elke jaar of elke drie jaar heronderhandel.
 - Bonusse, vakansiedae en produktiwiteit.
- (Enige 2 × 2)
(4 × 2) (8)
- 6.4
- 'n Billike rede
 - Billike prosedure
 - Die ontslagboete/ontslagloon moet aanvaarbaar wees.
 - Die feite van die saak moet sterk wees.
 - Vermoë van die werknemer
 - Bedryfsvereistes van die werkgewer se onderneming
- (6 × 2) (12)
[40]

VRAAG 7

7.1 7.1.1

KAPITALISME	SOSIALISME
• Markgebaseerde ekonomie • Bevorder ekonomiese vryheid • Private eiendomsreg • Goedere en dienste word geproduseer om wins te maak • Dit bied aansporings vir produsente om by ekonomiese aktiwiteit betrokke te raak • Wins word in die ekonomie herbelê • Ekonomiese groei word gestimuleer • Konflik word aanvaar binne die arbeidsverhoudingestelsel • Meganismes word voorsien vir konflikoplossing • 'n Teorie op 'n vryemarkstelsel gebaseer • Eiendomsreg/Eienaarskap word aan die individu toegeskryf (Enige 6 × 1)	• Sentraal beheerde mark • Geen ekonomiese vryheid vir individu nie • Openbare eiendomsreg/eienaarskap • Individue word vergoed gebaseer op die beginsel van individuele bydrae • Die staat verskaf werk • Werkers is ongemotiveer en onproduktief • Ekonomiese groei word nie gestimuleer nie • Geen spesiale maatreëls om vir konflik voorsiening te maak nie • Die simptome van konflik word so gou moontlik gesmoor • 'n Teorie gegrond op die gemeenskaplike besit van die meeste eiendom • Werklike eiendomsreg/eienaarskap word aan die werkers (staat) toegeskryf (Enige 6 × 1)

(12)

- 7.1.2
- Individuele belange is ondergeskik aan die belange van die samelewing.
 - Die regering oefen beheer oor die gemeenskap uit.
 - Alle partye het dieselfde voordele en beskerming.
 - Wetgewing maak voorsiening vir alle partye.
 - Dit beskerm die samelewing.
 - Konflik word nie verduur nie.
 - Gemeenskaplike besit.

(7)

- 7.2
- Partye by die geskil moet probeer om dit op te los deur middel van bemiddeling en mediasie voordat die saak vir arbitrasie of beregting verwys word.
 - Die KVBA is 'n neutrale statutêre liggaam wat partye help om geskille op die gebied van arbeidsverhoudinge op te los.
 - Die KVBA moet 'n kommissaris aanstel wat bemiddeling gebruik om die geskil by te lê.
 - Partye kan persoonlik verskyn of kan verteenwoordig word. (GEEN regsvertenwoordiging nie)
 - Die kommissaris bepaal die proses wat gebruik word om die geskil by te lê, byvoorbeeld bemiddeling, feiteondersoek en raadgewende beslissing.
- (5 × 2) (10)

7.3 Werkgewer

- Is 'n primêre rolspeler.
- Beheer die besigheid en arbeid, en hou toesig daaroor.
- Kan by 'n werkgewersorganisasie aansluit.

(3)

Werknemer

- Is 'n primêre rolspeler.
- Plaas sy of haar dienste tot beskikking van die werkgewer.
- Werk onder die toesighouding en beheer van die werkgewer.
- Word in diens geneem om 'n spesifieke taak te verrig, en word daarvoor betaal.
- Kan by 'n vakbond aansluit.

(Enige 4 × 1)

(4)

Staat

- Die staat is 'n sekondêre rolspeler.
- Is 'n buitestander.
- Tree op as 'n dienaar deur die primêre rolspeler te help om binne 'n regsraamwerk te funksioneer.
- Tree op as 'n meester deur die werkgewer en werknemer van regsraamwerk te voorsien en die toepassing van wette te verseker.

(4)

[40]**VRAAG 8****8.1**

- Die organisasie moet verteenwoordigend van die werkgewerliggaam in die streek en die aantal werkgewers wees.
- Die aantal nuwe registrasies het egter onlangs afgeneem weens 'n gebrek aan belangstelling in sentrale onderhandeling met vakbonde.
- Hulle onderhandel eerder individueel met werknemers.
- Dit moet 'n naam aanneem wat aan die vereistes van subartikel 4 voldoen.
- Dit moet onafhanklik wees.
- Dit moet 'n grondwet aanneem wat aan die vereistes van subartikels 5 en 6 voldoen.
- Dit moet 'n adres in die Republiek van Suid-Afrika hê.

(Enige toepaslike antwoord) (4 × 1)

(4)

- 8.2
- Om wetgewing en ooreenkomste af te dwing.
 - Om fisieke werksomstandighede en veiligheid te verbeter.
 - Om werksekerheid en inkomste te verseker.
 - Om griewe op te los.
 - Om regshulp met betrekking tot indiensneming te verskaf.
 - Om rassisme en seksisme te beveg.
 - Om demokrasie in die werksplek te verseker.
 - Om CB-meganisme te vestig.
 - Om weerstand teen uitdiensstelling te bied
 - Om ekonomiese en maatskaplike geregtigheid te verseker.
 - Om belange van lede te bevorder.
 - Om in verskillende bedrywe te verenig en organiseer om een sterk liggaam te vorm.
 - Om vakbonde te bevorder, te ondersteun en te verenig.
 - Om solidariteit te verseker.
- (14)
- 8.3
- Kollektiewe bedinging.
 - Staking.
 - Hof of regsoptrede.
 - Kollektiewe optrede.
 - Geslotegeledere-beginsels of ooreenkoms.
 - Vestiging van voordeelfondse.
 - Vestiging van griewe-, dissiplinêre en appèlprosedures.
 - Media.
- (Enige 5 × 1) (5)
- 8.4
- Die sluiting en afdwinging van ooreenkomste.
 - Die voorkoming of oplossing van geskille.
 - Opleiding.
 - Die skepping van pensioen-, voorsorg-, mediese, siekte-, vakansie-, werkloosheid- en opleidingsfondse en -skemas.
 - Die ontwikkeling van beleide en wetgewing vir die sektor.
 - Die bepaling, by wyse van kollektiewe ooreenkoms, van daardie sake wat nie 'n aangeleentheid in geskil vir die doeleindes van 'n staking of uit-sluiting is nie.
- (6 × 2) (12)
- 8.5
- Sadtu
 - Naptosa/Nehawu
 - Denosa
 - Popcru
 - Numsa
 - NUM
- (Enige 5 × 1) (5)
- [40]**

TOTAAL AFDELING B: 160
GROOTTOTAAL: 200